

# Τα Πανεπιστήμια

Γράφει ο Καθηγητής Ιωάννης Ταϊφάκος\*

*Ως motto, 30.3.2013: Ανέμενα η νεολαία να διαδηλώνει για την Παιδεία, και όχι για τις οικογενειακές τραπεζικές καταθέσεις.*



Επειδή άρχισαν να κυκλοφορούνται φήμες και για τα ακαδημαϊκά σχέδια της «τρόικα» (τί λέξη, και τί αλησμόνητες εποχές θυμίζει!), νομίζω ότι πρέπει εγκαίρως να προετοιμαζόμαστε προς αναχαίτισιν των απαιτήσεων της για ... εξοικονόμηση πόρων. Ήδη λάβαμε πρόγευση των όσων τεκταίνονται σχετικά με τις άλλες βαθμίδες της Εκπαιδεύσεως. Μιλώ δε για φήμες, διότι η σιγή γύρω από τόσο σπουδαία θέματα (που την καταδικάζω απεριφράστως) είναι πρακτική ολέθρια για μία πολιτεία που αυτοτιτλοφορείται «Δημοκρατία» και που λειτουργεί, συνήθως, με σιβυλλικές «δηλώσεις», οι οποίες υποκρύπτουν πονηρίες Μπερτόλδου. Εισαγωγικώς, όμως, στο θέμα μου, επιθυμώ να επισημάνω μερικά ουσιώδη

πράγματα και να υπενθυμίσω γεγονότα.

(α) Τα κρατικά πανεπιστήμια (διότι μόνον γι' αυτά μιλώ εδώ) δεν είναι δημόσια υπηρεσία διεκπεραιωτικής φύσεως. Άλλο το Ταμείο, η Εφορία, η ηλεκτρική εταιρεία, η εταιρεία υδάτων, διάφοροι κοινωφελείς οργανισμοί, οι οποίοι εξυπηρετούν και καλύπτουν τρέχουσες και καθημερινές ανάγκες του κράτους και της ζωής των πολιτών, και άλλο η Εκπαίδευση – όλων, μάλιστα, των βαθμίδων. Ιδιαίτερα τα πανεπιστήμια, προάγουν την έρευνα, η οποία είναι απαραίτητη, τόσο για την πρόοδο της Επιστήμης και της Παιδείας, όσο και για την ενημερωμένη επ' αυτών διδασκαλία. Μεταλαμπαδεύουν δηλαδή την πρόοδο του Ανθρώπινου Πνεύματος, που αποτελεί διαδικασία ουσιαστική για την επιβίωση κάθε κράτους και κάθε κοινωνίας.

(β) Το Πανεπιστήμιο και η σύνθετη εργασία που επιτελείται στους κόλπους του, είναι το επιστέγασμα της εκπαίδευσής του επιστήμονος που φοιτά, και ο οποίος έχει ήδη διδαχθεί την παράδοση της κεκτημένης γνώσεως κατά στάδια, αναλόγως της ηλικίας και των πνευματικών του δυνατοτήτων, στη Δημοτική και τη Μέση Εκπαίδευση. Τον κράτος έχει σχεδιάσει το γνωστικό περιεχόμενο των σπουδών του στις δύο πρώτες βαθμίδες, παρέχει δωρεάν την εκπαίδευση ως κοινωνικό αγαθό και επιβλέπει άμεσα τη διαδικασία αποκτήσεώς της με υπηρεσιακούς όρους. Η εκπαίδευση αυτή, όμως, έχει την εξίσου

μεγάλη σημασία της και οι υπηρεσιακοί όροι που τη διέπουν πρέπει να έχουν την ιδιαιτερότητά τους, όπως τη σημειώσαμε ανωτέρω.

(γ) Μέσω της ιδιαίτερης ασχολίας και της προσωπικότητας ενός εκάστου των διδασκόντων του, το κάθε πανεπιστήμιο διαμορφώνει την *ιδιαιτέρη φυσιογνωμία του*, η οποία αποτελεί, τόσο την ειδοποιό διαφορά του από άλλα, όσο και την *αρετή* του. Η φυσιογνωμία κάθε ιδρύματος πρέπει να γίνεται απολύτως σεβαστή, όσο και ο σκοπός της ιδρύσεώς του. Έτσι, η απόπειρα λ.χ. να συγχωνευθεί με άλλο ή άλλα (για λόγους εξοικονομήσεως πόρων κ.λπ.) θα παραγάγει νέο σχήμα ιπποκενταυρώδες και Γοργώνειον, το οποίο θ' αποβεί εν τέλει καταστροφικό για όλα τα συνιστώντα μέρη. Από τη «σύνθεση» αυτή (αν είναι δυνατόν να νοηθεί ως σύνθεση!) δεν μπορεί κανείς παρά ν' αναμένει ανάπηρα προϊόντα.

(δ) Το Πανεπιστήμιο, οιαδήποτε και εάν είναι η κατάσταση ενός τόπου (και δεν είναι μόνον η οικονομική δυσπραγία τα κοινωνικά προβλήματα, η εγκληματικότητα, η έλλειψη ηθικού ρυθμού και αρχών λ.χ. είναι και αυτά παράγοντες πολυεπίπεδης κρίσεως και παρακμής), σε οποιοσδήποτε, λοιπόν, συνθήκες, το πανεπιστήμιο επιβάλλεται να παραμένει *αλώβητο*. Διότι αποτελεί την *ελπίδα* του τόπου που το ίδρυσε και το στηρίζει. Ελπίδα διαμέσου της Παιδείας που παρέχει πρώτον και δια της επιστημονικής γνώσεως που προωθεί και μεταλαμπαδεύει δεύτερον. «*Εάν το άλας μωρανθή, εν τίνι αλισθήσεται;*».

\*\*\*\*

Μετά τ' ανωτέρω γίνονται άμεσα αντιληπτά δύο σημεία: πρώτον, ότι κάθε απόπειρα συγχωνεύσεως ακαδημαϊκών ιδρυμάτων θ' αποβεί μοιραία και καταστροφική για την εν γένει πανεπιστημιακή εκπαίδευση και παιδεία. Δεύτερον, ότι οποιαδήποτε απόπειρα εξοικονομήσεως πόρων με μείωση του προϋπολογισμού ή της αμοιβής των διδασκόντων θα έχει επιπτώσεις. Φυσικά, δεν μιλώ για εσωτερική διευθέτηση οικονομίας και χρηστή διοίκηση: αυτά είναι τα αυτονόητα και σ' αυτά πρέπει να περιοριστεί η εμπιστοσύνη του κράτους. Αλλά, επανάληψη των θλιβερών εκείνων συζητήσεων στα ΜΜΕ και τη Βουλή ακόμη για τα ερευνητικά επιδόματα των καθηγητών θα βλάψει ακόμη περισσότερο τα ιδρύματα. Είναι έκφραση μικροψυχίας και λαϊκισμού, που, κατά τραγική ειρωνεία, ήλθε να σαρώσει η επιβολή των δυσάρεστων στις τράπεζες και τις καταθέσεις.

Έμειναν, όμως, από τότε μετέωρα ζητήματα που δεν απαντήθηκαν. Πρώτα, τί είναι το Ακαδημαϊκό Πνεύμα. Οι περισσότεροι έχουν λάβει ένα πτυχίο. Το απέκτησαν σε κάποιο πανεπιστήμιο, για το οποίο, παραταύτα, δεν ενδιαφέρθηκαν περισσότερο: ποιά ήταν η δομή και η λειτουργία του, η ακαδημαϊκή του επίδοση, η φυσιογνωμία του κ.λπ. Έτσι, όταν ιδρύθηκε στον τόπο τους Πανεπιστήμιο, δεν είχαν καμία σχετική εικόνα: το είδαν όπως θα έβλεπαν οιαδήποτε άλλη «Υπηρεσία». Λάθος! Και λάθος μοιραίο, διότι η αναγνώριση και το κύρος στηρίζουν ένα πανεπιστήμιο περισσότερο από τις *δεκάρες*, που είδαμε αυτές τις ημέρες πώς τις μεταχειρίζονται και πού καταλήγουν. Έπρεπε, λοιπόν, τα Πανεπιστήμια να έχουν ενημερώσει την κοινωνία για το τί είναι το ακαδημαϊκό ίδρυμα πώς λειτουργεί και τί προσφέρει, πράγματα που δεν έγιναν. Αντ' αυτού είχαν διαπραχθεί άλλοι, καταστροφικοί *ναρκισσισμοί*, για τούς οποίους θα μιλήσουμε άλλοτε, όχι τώρα.

Έπειτα, ποιά είναι η σχέση με την κοινωνία. Όταν, όμως, λέμε «κοινωνία», δεν εννοούμε μία ομοιόμορφη μάζα πολιτών, λαού. Η κοινωνία (της όποιας Λιλιπούπολης) αποτελείται

από δύο διακριτά μέρη – αποφεύγω εδώ τον όρο «τάξεις», για να μη δώσω ποιοτική υφή σε όσα βλέπω: το ένα είναι το κυρίαρχο, και το έτερον, οι άλλοι. Σε μικρές «δημοκρατικές» κοινωνίες το κυρίαρχο μέρος αποτελείται συνήθως από αυτοδημιούργητους που συναποτελούν «ομάδα» γραφειοκρατική και πολυσυλλεκτική, συνήθως με ελαττωματική ιδεολογία και μυωπικούς στόχους. Ο μόνος κύριος στόχος είναι η ευημερία των ιδίων. Το απέδειξαν τα συμβάντα και φοβούμαι πολύ για τα ομοιοτρόπως τεκταινόμενα. Ο υπήκοος λαός, οι «φορολογούμενοι» (και πάλι επιλέγω ανώδυνο όρο), είναι για να υπακούουν και να πληρώνουν – χωρίς ενημέρωση, μάλιστα.

Ε, λοιπόν, αυτός ο υπήκοος λαός στήριξε εδώ και είκοσι χρόνια και εξακολουθεί να στηρίζει το πρώτο κρατικό Πανεπιστήμιο που, όπως είπα κάποτε (και όσοι με γνωρίζουν προσωπικά, αντιλαμβάνονται τη φόρτιση και το ιδεολογικό βάρος της φράσεώς μου), είναι «λαϊκό Πανεπιστήμιο». Οι άλλοι στέλνουν τα τέκνα τους αλλού. Αυτός ο λαός, λοιπόν, που αγαπά και σέβεται το Πανεπιστήμιό του, δεν πρέπει να δεχθεί την καταστροφική αλλοίωσή του. Στα όσα πληρώνει και θα πληρώσει τα επόμενα χρόνια, δεν πρέπει να συνυπολογισθεί και το κόστος μιας τέτοιας καταστροφής. Το Πανεπιστήμιό μας πρέπει να παραμείνει αλώβητο, γιατί είναι ελπίδα και φορέας σωτηρίας. Και κάτι τελευταίο, προς πάσαν διεύθυνσιν: το Πανεπιστήμιο είναι οι Καθηγητές του.

\* Ο Καθηγητής Ιωάννης Ταϊφάκος (BA Αθήνα, MA Ρώμη, PhD Λονδίνο) είναι Πρόεδρος του Τμήματος Κλασικών Σπουδών και Φιλοσοφίας, τ. Κοσμήτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου.